Talmanskonferensens anvisning om begäran om utlåtande av grundlagsutskottet

Talmanskonferensen godkände den 18 februari 2025 följande anvisning med stöd av 6 § 1 mom. 10 punkten i riksdagens arbetsordning, vilket innebär en ändring i avsnitt 5.2.3 i de allmänna anvisningar för utskotten som talmanskonferensen utfärdat den 23 februari 2023.

Begäran om utlåtande av ett annat utskott

- - - - - - - - - -

Begäran om utlåtande av grundlagsutskottet

Råder det i fråga om ett lagförslag eller något annat ärende som ett utskott bereder oklarhet om lagförslagets eller ärendets grundlagsenlighet eller förhållande till fördrag om de mänskliga rättigheterna, ska utskottet begära utlåtande om saken av grundlagsutskottet (AO 38 § 2 mom.).

Enligt 74 § i grundlagen ska grundlagsutskottet ge utlåtanden om grundlagsenligheten i fråga om lagförslag och andra ärenden som föreläggs utskottet samt om deras förhållande till internationella fördrag om mänskliga rättigheter.

Grundlagsutskottets uppgift att lämna utlåtanden hänför sig till lagförslag och andra ärenden som kommer till behandling i utskottet. Det ingår inte i grundlagsutskottets uppgifter att göra en föregripande bedömning exempelvis om hur ett lagförslag som kanske lämnas i framtiden förhåller sig till grundlagen (GrUU 20/2013 rd, s. 4, se även GrUU 23/2021 rd). Det hör inte heller till grundlagsutskottets uppgifter att på en allmän nivå bedöma exempelvis frågor som gäller behörighetsfördelningen mellan riksdagens organ eller det korrekta sättet att inleda ärenden (GrUU 23/2021 rd, stycke 9).

Utlåtande ska begäras av grundlagsutskottet om de rättsliga förutsättningar som anges i arbetsordningen uppfylls, det vill säga om det råder oklarhet om ärendets grundlagsenlighet eller förhållande till internationella fördrag om mänskliga rättigheter. Med oklarhet om ärendets grundlagsenlighet avses framför allt frågor som påverkar lagstiftningsordningen.

Betänkandeutskottet tar inte självt ställning till frågor som hör till området för konstitutionell rätt eller frågor som hänför sig till internationella människorättsförpliktelser, utan gör endast en rättslig bedömning av om den i riksdagens arbetsordning föreskrivna tröskeln för att begära utlåtande av grundlagsutskottet överskrids. Innan utskottet begär utlåtande ska det i begränsad omfattning utreda om tröskeln eventuellt överskrids genom att höra till exempel experter på konstitutionell rätt eller beroende på ärendets betydelse till exempel riksdagens justitieombudsman eller justitieministeriet.

Utifrån inkommen utredning ska utskottet överväga om de ovannämnda rättsliga förutsättningarna uppfylls. Vid denna bedömning bör utskottet ta hänsyn till om de ställningstaganden om lagförslagens grundlagsenlighet som framförts i utredningen har specificerats och motiverats.

En begäran om utlåtande som riktas till grundlagsutskottet ska specificeras och motiveras. I begäran ska det också redogöras för den utredning utifrån vilken utskottet anser att den oklarhet som avses i 38 § i arbetsordningen råder juridiskt och påverkar lagstiftningsordningen så att tröskeln för att begära utlåtande överskrids. Begäran om utlåtande ska också innehålla ett förslag till bestämmelse, om begäran inte gäller en bestämmelse som föreslås i ett riksdagsärendes initialhandling (se t.ex. GrUU 26/2022, stycke 8).

Om utskottet behandlar ett lagstiftningsärende som innebär ett sådant avgränsat undantag från grundlagen som avses i grundlagens 73 § 1 mom. och ärendet inte remitterats till grundlagsutskottet, måste utskottet oberoende av det som sägs ovan be om utlåtande av grundlagsutskottet (GrUB 9/1999 rd, s. 3/II).

Angående betydelsen av grundlagsutskottets utlåtande se avsnitt 5.2.4. i denna handbok.